
Protokoll

Regionalt utvecklingsutskott

29 januari 2019

Plats och tid	Öland, Rådhuset Visborg, 29 januari 2019, klockan 13.00–16.00	
Närvarande	Beslutande	Ersättare
	Eva Nypelius (C), ordförande	
	Stefan Nypelius (C)	
	Meit Fohlin (S)	
	Jesper Skalberg Karlsson (M)	
	Andreas Unger (M), tjug ersättare	
	Filip Reinhag (S)	
	Saga Carlgren (V)	
Övriga	Anna Malm, stadssekreterare, RSF, Jonas Nilsson, ekostrateg, RSF, Lisa Tunegård, nämndsekreterare, RSF, Peter Lindvall, regiondirektör, RSF, Stefan Persson, utvecklingsdirektör, RSF, Nils Erik Selin, enhetschef, RSF, Roland Engkvist, samordnare, RSF, Helena Andersson, ekostrateg, RSF, Stefaan de Maecker, enhetschef, RSF, Anette Jansson, strateg, RSF	
Utsedd att justera	Filip Reinhag	
Justeringens plats och tid	Rådhuset Visborg, 5 februari 2019	
Paragrafer	§ 1-6	
Omedelbart justerade		
Underskrifter	
	Sekreterare Lisa Tunegård	
	
	Ordförande Eva Nypelius	
	
	Justerande Filip Reinhag	

Register

REGU § 1	Inledning och presentation av Regu	5
REGU § 2	Nationalpark Båsteträsk	6
REGU § 3	Information. Internationell strategi	11
REGU § 4	Information. RUS - regional utvecklingsstrategi	12
REGU § 5	Nominering av ledamöter till politikerforum	13
REGU § 6	Övrig information	14

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ	Regionalt utvecklingsutskott
Sammanträdesdag	2019-01-29
Datum då anslaget sätts upp	2019-02-07
Anslaget får tas ned tidigast	2019-02-28
Förvaringsplats för protokollet	regionstyrelseförvaltningen

Underskrift

.....
Lisa Tunegård

REGU § 1 Inledning och presentation av Regu

Ärendets behandling under mötet

Presentation av Regu hålls av Stefan Persson,
utvecklingsdirektör, regionstyrelseförvaltningen.

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

REGU § 2 Nationalpark Bästeträsk

RS 2018/1262

REGUs beslut

Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Dialogen mellan Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland kring möjligheterna att inrätta en nationalpark i Bästeträskområdet på norra Gotland har pågått sedan våren 2016.

En förutsättning för en fortsatt process är att alla fyra myndigheterna ställer sig positiva till att ett nationalparksprojekt med syftet att bilda en nationalpark i området inleds. Om så blir fallet, inleds en förberedelsefas, som resulterar i ett färdigt förslag som skickas på remiss till berörda aktörer. Beslut att inrätta en nationalpark tas slutligen av riksdagen.

De förstudier som genomförts 2016–2018 har haft ambitionen att så långt som möjligt besvara de många frågeställningarna kring ägande- och nyttjanderätt. Förstudierna i sin helhet utgör denna tjänsteskrivelses beslutsunderlag. Det ligger dock i sakens natur att alla frågor inte kan besvaras i detalj innan en bildandeprocess formellt startar.

För en långsiktigt positiv och hållbar utveckling på norra Gotland är den samlade bedömningen att det finns stöd i såväl miljöprogram, översiktsplan, regionalt utvecklingsprogram, tillväxtprogram samt den ännu inte antagna regionala besöksnäringstrategin för beslutet att gå vidare i nationalparksprocessen och aktivt medverka till att en nationalpark bildas i Bästeträskområdet.

Bedömning

Inledningsvis kan konstateras att bildandet av en nationalpark i hög grad är både en lokal och en nationell fråga. I propositionen ”En samlad naturvårdspolitik” (SFS 2001/02:173) som ledde fram till den andra, reviderade svenska nationalparksplanen uttryckte regeringen att ”Det är angeläget att Naturvårdsverket i det fortsatta arbetet fäster vikt vid såväl områdenas nationella betydelse från bevarandesynpunkt som deras möjligheter att som besöksmål ge nytta åt lokalsamhället.”

Det är därför Naturvårdsverket betonar att den gemensamma dialogen och samarbete mellan nationell och lokal nivå är så viktigt. Bildandet av en nationalpark ger nästan undantagslöst upphov till en mängd frågeställningar kring ägande- och nyttjanderätt. En bra dialog leder därför till att nationalparkerna får en bättre utformning.

Området kring Bästeträsk på norra Gotland är inget undantag. Förutom att området ur naturvårdssynpunkt är unikt – inte bara nationellt utan även i ett europeiskt perspektiv – har området bland annat betydelse för boende och de areella näringarna,

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

den kommunala vattenförsörjningen, mineralindustrin, försvaret, forskningen, besöksnäring och för rekreation, jakt- och fiske.

Förstudierna har haft ambitionen att så långt som möjligt besvara många av dessa frågeställningar, vilka accentuerades av regionstyrelsens beslut § 199. Som tidigare framhållits, och som förstudierna också pekar på i ett par fall, ligger det dock i sakens natur att alla frågor inte kan besvaras i detalj innan en bildandeprocess formellt startar.

Det är först i en sådan process som markfrågor, gränsdragningar, föreskrifter, skötsel med mera steg för steg kan arbetas fram till slutgiltiga förslag. Som redan nämnts skickas också det samlade förslaget på remiss till berörda aktörer, som då har möjlighet att komma med synpunkter. Under hela denna bildandeprocess – och även i många fall även efter – har markägarna i området en central roll. Marken måste visserligen övergå i statlig ägo, men många markägare fortsätter via avtal att utnyttja sina tidigare marker för exempelvis betesdrift. En övervägande del av markägarna i området är positiva till inrättandet av en nationalpark.

Bland de frågor som är svåra att besvara finns de som är beroende av framtida rättsliga prövningar, exempelvis när det gäller kalkbrytning eller framtida vattenuttag. I de fallen går det inte att göra utfästelser. Däremot kan man så långt som möjligt underlätta ett önskvärt framtida nyttjande av någon resurs genom att vid bildandeprocessen planera för detta. En förutsättning är att resursutnyttjandet inte på ett avgörande sätt hotar de värden man vill skydda med nationalparken.

Att göra en kortfattad syntes av de två förstudierapporterna är svårt, de biläggs i stället i sin helhet. När det handlar om att utnyttja naturen i orört skick eller i exploaterat skick, som ändå får sägas vara en central del i frågeställningen, vill regionstyrelseförvaltningen hänvisa till ett antal av regionfullmäktige antagna program och planer.

I Miljöprogram för Region Gotland ska en av strategierna för att nå det övergripande målet ”Naturen brukas hållbart; ekosystemtjänsterna värnas och biologisk mångfald bevaras” vara att Region Gotland ska

”Bidra till att biologisk mångfald på ön bevaras. I beslut och planer ge förutsättningar för att Gotlands många särpräglade naturtyper, som betade strandängar, hållmarker, hävdade ängen med flera, bevaras nu och till kommande generationer. En förutsättning för att behålla den biologiska mångfalden på många av dessa marker är livskraftiga lantbruk och betesdjur över hela ön.”

Bästräskområdet ingår i den svenska nationalparksplanen. Det innebär att området på nationell nivå valts ut som unikt, representativt för den landskapstyp man vill skydda och därmed synnerligen skyddsvärt. Av det följer också att de naturtyper som ingår i området och framför allt kombinationen av dem sammantaget är det mest skyddsvärda området på den gotländska huvudön. En stor del av ytan inom förstudieområdet är därför redan idag skyddad i olika former. Ett förstärkt skydd i form av en nationalpark ligger väl i linje med miljöprogrammets mål.

Justerande		Utdragsbestyrkande/namnförtydligande	

Det andra perspektivet är översiktsplanering och regional utveckling. I Region Gotlands översiktsplan 2010–2025 är stora delar av förstudieområdet markerat som värdeområde för turism (förutom alla de riksintressen som också överlappar varandra i området). Området innehåller ett tiotal besöksplatser för natur eller kultur. Området kring Ar och Blå Lagunen är utpekad som turistzon/utredningsområde för turismverksamhet och är dessutom klassat som området för ekoturism.

I Region Gotlands utvecklingsprogram Vision 2025 diskuteras konflikter som uppstår när naturvårdens intresse av att bevara miljöer som är viktiga för den biologiska mångfalden ställs mot exploateringsintressen av olika slag. Kalkbrytning, vattentäkter och vindkraft nämns som tre exempel. Bästeträskområdet har varit eller är aktuellt för alla dessa tre och har analyserats i den fördjupade förstudien. Kort kan sägas att

Region Gotland har vattendom för att utnyttja Bästeträsk som vattentäkt för den kommunala vattenförsörjningen samt forskningsstationen Ar. En nationalpark ändrar inte eller upphäver vattendomar och vattenuttaget kommer därför få fortsätta.

Tillståndsansökan för kalkbrytning i området har prövats juridiskt och fått avslag i Mark- och miljööverdomstolen. Domen är överklagad till Högsta domstolen, men HD har i skrivande stund inte meddelat om man kommer ge prövningstillstånd eller inte. I en annan process kom Högsta Förvaltningsdomstolen fram till att regeringen handlade rätt när man föreslog nya och utvidgade Natura 2000-områden i Bästeträskområdet samtidigt som det pågick juridiska processer kring två brytningstillstånd i området.

När det gäller vindkraft finns inom förstudieområdet idag inga riksintresseområden för vindbruk. Möjligheterna att generationsväxla befintlig vindkraftspark i anslutning till förstudieområdet eller att uppföra vindkraftverk utanför området påverkas troligen inte av ett beslut om nationalpark.

Under samma punkt pekar utvecklingsprogrammet på ett önskvärt skifte för Gotlands utveckling och en väg att nå de övergripande målen om hållbar utveckling. Detta skifte från materiell konsumtion till upplevelser är på många sätt en ”motor” i den gotländska besöksnäringen:

”En hållbar livsstil är en utmaning i fråga om ändrade konsumtionsvanor, minskad miljöpåverkan och effektivare energianvändning. Det kräver kunskap och engagemang hos enskilda individer. På Gotland finns en stor potential i lokala mervärden. Om vi lyckas att inom så vitt skilda områden som till exempel kultur-, mat-, design-, landsbygds- och naturupplevelser öka utbud och efterfrågan i stället för att öka materiell konsumtion så får vi också en miljömässigt hållbar utveckling.”

Bästeträskområdet, nationellt och internationellt marknadsfört med nationalparks-status, kan erbjuda samtliga dessa upplevelser plus ytterligare ett antal inom ett och samma område. Trots att Gotland har mängder med målpunkter som lämpar sig för besöks- och upplevelseturism, utmärker sig området även med gotländska mått.

Justerande		Utdragsbestyrkande/namnförtydligande	

I den regionala besöksnäringstrategin för Gotland, som i slutet på januari föreslås godkännas av regionstyrelsen för antagande i regionfullmäktige, konstateras under rubriken ”strategiska mål för att nå målbilden” att ökad exportmognad främst ska ske genom att tre tydliga tematiska områden utvecklas. Två av dessa områden skulle direkt gynnas av etableringen av en lättbesökt nationalpark på ön. Det är

”Utvecklade outdoor-upplevelser med hög konkurrenskraft som dragare samt

Profilering natur- och kulturupplevelser med högt internationellt attraktionsvärde”

Besöksnäringen är utvald som ett av Gotlands styrkeområden i ”Tillväxtprogram för Gotland 2016-2020” och i det statliga näringslivspaketet ”Hållbara Gotland”.

Deltagande i ett gemensamt projekt i syfte att bilda nationalparken

Som Naturvårdsverket påpekar i sin skrivelse förväntas alla fyra parter avsätta personella resurser för att delta i olika delar av arbetet med bildandeprojektet. Verket skriver också att det kan vara lämpligt att Region Gotland parallellt med bildandeprojektet också arbetar med någon form av destinationsutveckling eller liknande för att ta tillvara de möjligheter en nationalpark innebär.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att den första delen av åtagandet kan klaras inom befintlig ram. Avdelningen för regional utveckling bör fortsatt vara Region Gotlands part i det arbetet med stöd av andra funktioner inom Region Gotland när så är motiverat.

Den andra delen, destinationsutvecklingen av området, kan möjligtvis initieras av Region Gotland, men bör sedan drivas externt av de aktörer/intressenter som på ett eller annat sätt kommer bli direkt eller indirekt berörda av en nationalpark och därmed har ett egenintresse av att utveckla de nya möjligheter en nationalpark skulle medföra. Olika former av bidrag till lokala utvecklingsprojekt kan användas som finansiering. Arbetet kan och bör synkroniseras med relevanta redan befintliga utvecklingsprojekt på området, speciellt de som rör norra Gotland, se exempel på s. 59 i den fördjupade förstudien.

För en långsiktigt positiv och hållbar utveckling på norra Gotland är den samlade bedömningen att det finns stöd i såväl miljöprogram, översiktsplan, regionalt utvecklingsprogram, tillväxtprogram, samt den ännu inte antagna regionala besöksnäringstrategin, för ett beslut att gå vidare i nationalparksprocessen och aktivt medverka till att en nationalpark bildas i Bästeträskområdet.

Eftersom ledderna för en nationalpark är långa, kan Naturvårdsverket av resursskäl inte arbeta med för många nationalparksprojekt runt om i landet samtidigt. Bedömningen från förvaltningen är därför att det tidsfönster som nu existerar för denna process är öppet just nu. Men största sannolikhet kommer tillfället inte återkomma på många år.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Jonas Nilsson, ekostrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Justerande		Utdragsbestyrkande/namnförtydligande	

Regionalt utvecklingsutskott överlämnar ärendet till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Beslutsunderlag

RS 2018/1262 Fördjupad förstudie inför ett eventuellt nationalparksbildande i Bästeträskområdet Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2019-01-16 med bilagor.

Förfrågan angående en eventuell nationalpark i Bästeträsk. Naturvårdsverket skrivelse NV-04905-16, 2018-12-03

Förstudie nationalpark Bästeträsk. Naturvårdsverket rapport 6785, oktober 2017.

Fördjupad förstudie nationalpark Bästeträsk. Naturvårdsverket rapport 6843, september 2018.

Skickas till

Naturvårdsverket

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

REGU § 3 Information. Internationell strategi

REGUs beslut

Informationen godkänns.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Roland Engkvist, EU-samordnare, regionstyrelseförvaltningen.

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

REGU § 4 **Information. RUS - regional
utvecklingsstrategi**

REGUs beslut

Informationen godkänns.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Anette Jansson, strateg, regionstyrelseförvaltningen.

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

REGU § 5 Nominering av ledamöter till politikerforum**REGUs beslut**

Regionalt utvecklingsutskott beslutar att till Tillväxtverkets politikerforum välja

Regionstyrelsens ordförande och regionråd Eva Nypelius C.

Regionstyrelsens andra vice ordförande och regionråd Meit Fohlin S.

Regionalt utvecklingsutskott beslutar att till Tillväxtverkets politikerforum välja

Regionstyrelsens ordförande och regionråd Eva Nypelius C.

Regionstyrelsens andra vice ordförande och regionråd Meit Fohlin S.

Till ersättare att kliva in vid förhinder för Eva Nypelius, Jesper Skalberg Karlsson M.

Till ersättare att kliva in vid förhinder för Meit Fohlin, Filip Reinhag S.

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande

REGU § 6 Övrig information

REGUs förslag till regionstyrelsen

Informationen godkänns.

Ärendets behandling under mötet

Information om regeringens budget för Hållbara Gotland redogörs av Stefan Persson, utvecklingsdirektör, regionstyrelseförvaltningen.

Justerande	Utdragsbestyrkande/namnförtydligande